

zindten werden aan reglementen gebonden, welke den staat een groote mate van zeggenschap gaven.

Beter dan op het terrein van den godsdienst kon hij zijn denkbeelden van staatseenheid toepassen op dat van het onderwijs. Hij schiep onder den naam van het Instituut een organisatie, die alle takken van onderwijs omvatte. Naar zijn meening zou er, als den menschen niet van hun prille jeugd af aan geleerd werd, wat ze moesten zijn: republikeinen of monarchalen, katholieken of ongelooovigen, nooit geen volks- en mitsdien ook geen staatseenheid komen. De beginselen van den Katholieken godsdienst, trouw aan den keizer, gehoorzaamheid aan het Instituut, zouden aan het openbaar onderwijs ten grondslag liggen, terwijl hij het bijzonder zooveel mogelijk tegenging.

Het is bekend, hoe Napoleon ten slotte ten gevolge van het aantasten der nationale rechten, het uitsluiten van allen volksinvloed, het miskennen van de rechten der kerk, ten val gekomen is. Maar de invloed, die van hem is uitgegaan, was niet gering. Als hij zich maar niet door zijn matelooze heerschzucht had laten vervoeren, zou hij — zoo meende men — een voortreffelijk heerscher geweest zijn. Hij had toch maar aan de denkbeelden van den nieuwen tijd praktische toepassing weten te geven. Daarin konden de vorsten zich hem tot een voorbeeld stellen; zij konden niet beter doen dan er naar streven als het ware een „goede Napoleon” ¹⁾ te zijn.

Onder degenen, die dezen invloed hebben ondergaan, behoort ook Koning Willem I. Met de eigenlijke verlichte despoten, die van *vóór* de Revolutie, heeft hij uiteraard weinig of geen contact gehad. Het is mogelijk, dat zijn moeder hem op het voorbeeld van haar grooten en geliefden oom Frederik gewezen heeft. Wel beroemde hij er zich op, op diens wijze te regeeren, althans volgens Van der Duyn ²⁾. Met betrekking tot den grooten verlichten

¹⁾ Groen, Nederlandsche Gedachten, 1ste Reeks, III p. 35.

²⁾ Gedenkschriften (1853) p. 123.